

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Hermanni Conringii De Antiquitatibus Academicis Dissertationes

Conring, Hermann

Helmeftadii, 1674

Svpplementvm XLIII. Ad pag. LXXXII.

urn:nbn:de:hbz:466:1-12929

non parum eruditos, inque iis eminuisse Hincmarum Remensem & nostrum Rabanum Maurum, indicant quædam ex illo ævo reliqua monumenta Historica, inque libros aliquot S. Scripturæ commentaria. Sunt tamen etiam plæraque illa non magni multum pretii, præter illud quod habent à sua vetustate & meliorum defectu. Nec enim in illis quidquam pene videas, præter nonnulla ex Latinorum Patrum scriptis, ut & Græcorum, sed paucis iisque Latine versis, petita: nullis linguæ sive Ebrææ sive Græcæ, ut nec ullis sive Philosophiæ sive veteris historiæ subsidiis suffulta, nisi quod in Rabani & Ruperti Tuitiensis scriptis liceat levem aliquam Ebrææ etiam & Græcæ linguæ peritiam observare. Est præterea in omnibus illis seculis, nullum natum scriptum, aut ex Philosophiæ, aut ex Medicæ Artis, sive ex Jurisprudentiæ, aut etiam ex limpida Philologiæ sive Græcæ sive Latinæ, fontibus promanans. In universum parum aut nihil in superstitibus scriptis alicujus sublimioris & accuratoris literaturæ apparet. Ut proinde factâ cum Sarracenorum & Græcorum ejusdem tempestatis doctrinâ comparatione, Orientalibus illis merito palma sit tribuenda. Notatu porro dignum est, etiam circa finem seculi noni, cum res Galliæ essent perturbatissimæ, Fulconem Remensem Archiepiscopum ad scholas instaurandas magistrum Remigium Autisiodorensem, cujus commentaria in Psalmos & duodecim Prophetas, liber item de Divinis officiis aliaque nonnulla supersunt, Remos advocasse, teste Frodoardo in Remigii vita.

SUPPLEMENTVM XLIII.

Ad pag. LXXXII.

Quæ ex instituto Caroli Magni cæperunt in Episcopiis, ut appellant, & Monasteriis olim scholæ, puerorum informationi & trivialibus duntaxat studiis fuisse dicatas, jam

Tt

tum

tum probavimus Supplemento tricesimo & secundo & quinto: quantumvis nonnulli secus sentiant. Talem verò omnino fuisse Hamburgensem & Corbejensem, docuimus Supplemento xxxiii: nec aliam Notgeri Leodicensem, Supplemento Tricesimo sexto. Eiusdem notæ fuisse scholas illas, quas pag. 82 & 83 in ipsa Dissertatione memoravimus itidem liquet. Sigebertus sub finem l. 2. de Scriptoribus Ecclesiasticis refert, sese *prima aetate Metis fuisse positum in Ecclesia S. Vincentii ad instruendos pueros*. Itaque & illa Metensis Episcopii Schola, tunc temporis non nisi trivialis fuit. Par fuit quondam ratio Scholæ Episcopii Hildesheimensis. Manifestum id est ex vita Barwardi à Browero edita Moguntia, quam ista tempestate conscripsit Tangmarus. Is enim in Præfatione audit quidem *Bibliothecarius & Notarius Ecclesie Hildesheimensis*: at pag. 6 scribit, *sibi primicerio Scholæ puerorum traditum fuisse Bernwardum literis instituendum*. Nec vero est quod quem turbet illud quod pag. 7 legitur Bernwardum *proposuisse magistro questiones ex intimo arcano Philosophiæ*: non enim hinc colligere est, tales quæstiones in schola illa tunc fuisse agitas. De Magdeburgensis scholæ eodem Ottone Magno imperante statu haud potest esse obscurum, iis expensis quæ narrat Dithmarus l. 3 *Chronici* sui. Altiora tribuit illis scholis Crantzius verbis ex Metropoli adductis. Idem l. 5 *Saxonie cap. 28* ita loquitur. *Equidem pro illa aetate, necdum crebrescentibus per Christianum orbem Universalibus literarum gymnasiis, apud Ecclesias cathedrales magistri habebantur, qui singulari diligentia non modo rudimentis, sed etiam altioribus doctrinis incumberebant*. Verum enim verò non majorem Crantzius meretur in hisce quidem fidem quam Tritthemius Langius. Miræus & alii: quorum narrationes dubias reddidimus jam secundo post tricesimum Supplemento.

Iterum

Iterum tamen fatemur, præter communem ordinem, interdum, & paucis quibusdam in Episcopis & Cœnobiis, Sacræ quoque doctrinæ aliisque literis vacatum fuisse. Et verò magnæ olim famæ fuit præ aliis Paderbornensis schola Episcopalis. Scriptor sane vitæ Meinwerci Episcopi cap. LI refert illa quæ alibi non fuerunt in Germaniâ quidem nostrâ in usu. Verba ejus omnia adscribere non pigror. *Studiorum multiplicia sub eorum floruerunt exercitia. Ex bonæ indolis juvenes & pueri strenue instituebantur, norma regulari proficientes haud segniter, in claustrali disciplina. Omniumq; literarum doctrina claruit hæc sub ipsius sororio Imado Episcopo. Sub quo in Paderbornensi Ecclesia publica floruerunt studia: quando ibi Musici fuerunt & Dialectici, enituerunt Rhetorici clarique Grammatici, quando Magistri artium exercebant trivium, quibus omne studium erat circa quadrivium. Vbi mathematici claruerunt, & Astronomici habebantur Physici atq; Geometrici. Viguit Homerus magnusq; Virgilius, Crispus & Sallustius, & Urbanus Statius. Ludusq; fuit omnibus insudare versibus & dictaminibus jucundis que cantibus. Quorum in scriptura & pictura jugis instantia claret multipliciter hodierna experientia, dum studium nobilium clericorum usu perpenditur utilium librorum. Hæc scriptor ille. Ad quem locum in scholiis notavit Browerus de Altmanno Episcopo Passaviense. Qui Passaviensem cathedram aliquando meriturus, in Ecclesia Paderbornensi non solum Canonicus sed scholararcha, Saxonicum clerum ipse Saxo literarum studiis exercitum habuit, ut antiquus scriptor loquitur: ad regimen scholarum delectus, & multis annis adstrictus, donec tandem ex Præposito Aquisgranensi in Palatio Henrici III inter ministeria sacra florere cepit. Iis sane encomiis si credimus, quod fortè fas est, eminuit olim præ omnibus Germaniæ saltim nostræ Episcopalibus scholis Paderbornensis, nec continuit sese ad exemplum alia-*

rum intra puerorum exercitationes. De reliquis sane scholis Episcopalibus nihil simile memoratur, sed triviale & puerile tantum non omne.

Quæ Episcopaliū verò eadem fuit olim ratio & Cœnobialium scholarum. Tantum enim abest, cœnobiis omnibus deberi laudem æqualem, ut quædam cœnobia nullam vel puerilem scholam unquam instituerint: quæ inter est & nostrum Helmestadiense, etsi jam Carolo Magno imperante à Ludgero institutum. Neutiquam igitur par debetur laus in universum omnibus. Nihilominus tamen quædam cœnobia haud levi industriâ olim literarum studiis invigilaverunt. Sanè in Italis Cassinense, in Galliis S. Victoris, in Germania Fuldense (ut alia taceam) merentur etiam hodie hoc nomine, ob nempe olim præclare exercitam majoris quoque momenti doctrinam, gratias & laudationem. Non paritur institutum pro dignitate hæc persequi: non certe ut in Italiam aut Galliam nunc digrediamur. Ne tamen nihil hujus agamus, aut ne videamur omnia etiam nostra dissimulasse, adferemus duntaxat Tritthemianum Fuldensis Cœnobii præconium, quod ille suo Hirsaugiensi Chronico inseruit ad historiam anni 837. *Viguit eo tempore in monasterio Fuldensi maxima religio monachorum sub regimine Rabani Mauri Abbatis, quæ sepe totam Germaniam fama prævolante diffuderat in ora omnium: eratq; laus & memoria Fuldensium monachorum apud Imperatores Reges & Principes in magno pretio, non solum propter sanctitatem vite, sed etiam propter incomparabilem scientiam Scripturarum, quâ Fuldenses monachi eo tempore præ cæteris multis dicebantur eruditi. Vnde multi ex iis in diversis Ecclesiis ad apicem Pontificatus fuerunt assumpti. Hæc ille, paulo post addens: Erant eo tempore in cœnobia Fuldensi ducenti & septuaginta monachi, viri religiosi, & pro magna parte in scripturis docti. Ad annum*

854 de Gerungo abbate Hirsaugiense hæc memoravit Tritthemius. *Audvit Rhabanum in Fuldensi monasterio legentem. Quo in abbatem sublimato ejus discipulus Strabus schola publica praelatus est: qui hunc Gerungum tunc adolescentem Rhabano precipiente singulari diligentia prosequutus est. Mos erat in prefato Fuldensi cœnobio his temporibus, monachos non solum in Scripturis sacris instituere, sed etiam in omni seculari scientia literatura ad plenum erudire. Probè enim judicabant sapientissimi viri: divinas scripturas neminem posse perfectè intelligere, quem literas secularis doctrina contigisses ignorare. Extant multa monachorum istius temporis præclara volumina, in quorum comparatione ea quæ hodie cudentur à plarisq; tanquam palea vilescunt. Reperi autem inter alia Strabi hujus opuscula libellum de Arithmetici dimensionibus, quem scripsit ad istum Gerungum abbatem S. Aurelii: cui præponit epistolam sic incipientem: Reverendissimo merito Patri, atque Filio, litera discipulo, gratia magistro, Gerungo Abbati æterna beatitudinis præmium possidere. Ex his intelligere possumus, Gerungum abbatem in omni literatura fuisse studiosum: quia nisi extirisses doctissimus, nunquam vir tantus de tam subtili disputatione scripsisset, maximè in tanta doctorum virorum copia, adignarum. Hæc omnia ut & alia alibi Tritthemius de Rhabano.*

Cæterum ne quid dissimulemus, non universo vel ejus tempestatis Fuldensi cœnobio, sed penè soli Rhabano ejusque uni & alteri discipulorum, omne illud elogium debetur. Longè scilicet etiam tunc aliter fuerunt animati Cœnobii illius Fuldensis saltim plerique monachi. Eoque ipsemet Tritthemius libro de Scripturibus Ecclesiasticis ita de Rhabano fuit testatus. *Tandem offensus improbitate monachorum suorum, qui eum dicebant nimium Scripturis insecutum temporalia negligere, agente id in eis diabolo, displicentiam contra eum acce-*

perunt, scandalizati in eo, quo maxime debuerant edificari. Dans igitur locum iræ, nec cum ingratis ovibus diutius manere consentiens, monasterium & ejus habitatores deseruit. Nicolaus Serarius l. 4. Moguntiacorum pag. 643 laudat testem alium librum manuscriptum ita loquentem: *Rabanus anno 842 Fuldensi pulsus est Abbatia, fratribus monachis causantibus, ipsum studiosum nimis, intentum Scripturis temporalia negligere.* Quod fatum etiam Fridericus Abbas Hirsaugiensis, teste Tritthemio in Chronico ad annum MLXVIII, postq; alios haud paucos tandem & ipse Tritthemius est passus à sui cœnobii monachis.

Nec tamen dixerim, cum Rabano omnem illico melioris doctrinæ culturam Fuldæ defecisse. Etenim Annales Francorum illos, quos primus edidit Pithœus, eodem nono seculo conscriptos esse, rectè docuit Marquardus Freherus, cui librum illum locupletiolem debemus. Nec ignoratur vulgò etiam Mariani Scoti eruditio, qui itidem Fuldæ vixit. Ipsi illi Annales ad annum 865 ita notant: *Rudolphus Fuldensis cœnobii presbyter & monachus, qui apud totius penè Germania partes doctor egregius & insignis floruit Historiographus & Poëta, atq; omnium artium nobilissimus auctor habebatur, VIII. Id. Mart. diem ultimum feliciter clausit.* Exstat apud Browerum p. 222 charta, uti loqui olim soliti, donationis, qua Ludovicus Rex Pii filius huic Rudolpho monacho & Confessori suo, concessit censum & Regios colonos & eorum omnium utilitatem, cupitque fructum ad ceteros item transire scholasticos. Quæ indicant, superfuisse tunc adhuc aliquam Fuldæ scholam, sed fortè non nisi trivialem; cui præfuerit quidem ille Rudolphus, ut non tamen ad ipsi usmet scholæ illius laudem pertineat magistri eruditio. Enimvero multus est Tritthemius quidem passim in laudanda Fuldensium ejus & sequentis aliquamdiu ævi
mona-

monachorum eruditione & industria: fortassis autem scripsit illa non ex vero, sed finxit præclara quæque, bono studio, ut nempe illis exemplis sui ævi monachos rudes & desidēs excitaret ad amorem & cultum studiorum. Quapropter non etiam est, cur nos hoc loco immoremur, paucarum ævi illius sive Episcopaliū sive Cœnobialium scholis laudandis: quandoquidem nimirum non nisi ad paucas laus pertinet, simulque brevi tempore, etiam in præclarissimis quibusque illarum scholarum, omnia pristina litterarum exercitia extincta sunt & perierunt, ita ut vix vestigium aliquod tandem superfuerit.

Cæterum ab illis antiquis Episcoporum & Monasteriorum scholis, ut ad tempora propiora veniamus, longè diversum scholarum genus seculo Christiano tertio decimo cepit in Monachorum mendicantium cœnobiis, cum primis eorum qui institutum sive Dominici Hispani sive Itali Francisci amplexati sunt. Idque fortassis non ex primorum fundatorum quos vocant, sed nonnullorum doctorum virorum, qui pietatis studio in sodalitates istas concesserant, consilio. Enimvero non illis curæ fuit humaniorum litterarum disciplina, qualis aliqua, rudior quamvis, obtinuerat in antiquis cœnobiis, sed tantum non omnino fuit spreta & neglecta. Ejus loco autem exulta est Philosophia Aristotelica, quæ isthoc seculo decimo tertio ex Arabica lingua Latine, scabrâ quadam interpretatione, in Europæorum Occidentalium manus pervenit. Præter quoque Philosophiam, Theologia, inusitatâ hæctenus per omnem Ecclesiam, à primo ejus usque exordio, subtilitate ac curiositate, cum ore creberrimisque monachorum exercitationibus, tum scriptis libris, in cœnobiorum auditoriis passim & magno studio à magistris est tradita. In Scripturæ autem sanctæ illustrationem parum, ad Ecclesiasticarum aliarumque rerum veterum

terum peritiam comparandam nihil operæ impensum: idque quod quasi adorarentur præsentis tunc ævi tantum non omnia. Non male de doctrina illa Erasmus præfatione in Hieronymum ad Archiepiscopum Cantuariensem scripsit. *Neglecta bona litera, fastidita Græcanici sermonis peritia multoq; magis Hebraici, spreto eloquentia studium, quin & ipsa Latina lingua sic conspurcata est subinde novâ barbarie ut jam nihil minus esset quam Latina, nec Historia nec Geographia nec antiquitatis ulla cura.*

Hæc ratio autem cœnobiticarum istarum quidem scholarum fuit, non tertio decimo duntaxat sed etiam integris sequentibus duobus seculis, imo usque ad patrum memoriam & amplius. Tandem verò ipsiusmet Ignatii Lojolæ prudente instituto, secus quam factum fuerat à Dominico Francisco & aliis, planè nova disciplinæ facies exorta est in Jesuitici Sodalitii scholis: quas etiam ipsas dixeris meritò cœnobiticas. Etenim in illam institutionem ultrâ Societatis tyrones quilibet recipi solent, & literæ humaniores primæ ætati sic satis diligenter proponi. Philosophia etiam & Theologica studia longè feliciùs quam in ullis monasteriorum scholis hætenus factum, excoluntur. Ut tamen etiam hîc desint haud pauca ad justam scholarum ejusmodi perfectionem.

SUPPLEMENTVM XLIV.

Ad pag. LXXXIX.

QUæ in Dissertatione adducta sunt varia Decreta de Scholis per Episcopia instituendis, omnia surdis sunt auribus excepta. Eiusdem argumenti est integrum Caput XIX Sessionis XXIII Concilii Tridentini; sed nec illud quæ par erat reverentia ubivis est observatum: nisi quod in Germania plærisque Episcopalibus sedibus Collegia quæ appellantur Jesuiticæ Societatis, vice scholarum, sint ex eo tempore adjuncta, alicubi & Academiæ additæ.

SUPPLE-